

rum

»Läkare sökte sig till Huddinge för att det var nytt och man såg framtiden för sig.«
Sidan 17

Helix öppnar

... FÖR DEN MODERNA SLUTNA VÅRDEN

**FRAMTIDENS
VÅRDRUM
OMTANKE OM
DÖENDE BARN
LOCUMS NYA
HYRESERBJUDANDE**

EN KUNDTIDNING FRÅN **LOCUM**_NUMMER 4_2012

Avdelningarna ligger inkilade mellan öar av hällmarkstallskog. Helix fick ett omnämmande på Arkitekturgalan som ett gott exempel på en arkitektur som samspelar väl med den omgivande miljön.

Högst uppe på en bergknalle utanför Flemingsberg, omgiven av skog och en sex meter hög mur. Här öppnar en av Sveriges största rättspsykiatriska anläggningar och det största byggprojektet i Locums historia.

TEXT Tomas Eriksson BILD Max Plunger

Helix

Ek, rå betong och blå samtalsrum bygger ett ljusst kontorslandskap.

En välkomnande entré för en anläggning med högsta säkerhet. BILD MAXPLUNGER

Rummen är ljusa med dörrar som kan låsas upp från två håll. BILD RUNE FAGERLUND

En sportplan i skogsbrynet för de boende. BILD RUNE FAGERLUND

Avdelningarnas balkonger öppnar ut mot naturen. BILD RUNE FAGERLUND

»Nu får vi möjlighet att bedriva modern vård i ett hus med bra arbetsmiljö och högsta säkerhetsklass.«

Den som åker söderut på Alfred Nobels allé i Flemingsberg kommer efter att ha passerat Karolinska Huddinge och Södertörns högskola och fortsatt cirka 700 meter att se ett hus uppe på ett berg. Vid en första anblick är det inget speciellt med det, ett modernt kontorshus med tidstypisk fasad med stora glaspartier och rappning. En snygg stentrappa tar besökaren upp till fastighetens entré. Men tittar man noggrannare kan man se att staketet mot parkeringen är ovanligt högt och att det löper staket genom skogen. Tittar man än noggrannare kan man se att skogen döljer en 400 meter lång och 6 meter hög betongmur.

Dessa arrangemang är knappast överdrivna, för här ska människor som har begått brott och har en psykisk problematik undersökas och vårdas.

Det började med att Kriminalvården 2003 underkände säkerheten vid Stockholms läns landstings rättspsykiatriska klinik på Ambulansvägen i Flemingsberg med tillhörande vårdavdelningar på Huddinge sjukhusområde. Redan tidigare hade fastigheten, som rättspsykiatriska kliniken delade med Rättsmedicinalverket (RMV), kritiserats ur arbetsmiljösynpunkt. Bland annat på grund av dålig ventilation och att

anläggningen bara hade en in- och utgång där personal, patienter, häktade och öppenvårdspatienter möttes.

Dävarande rättspsykiatriska sektionen inom Stockholms läns landsting höll då ett första byggmöte med Locum, för att titta på alternativ för en ny anläggning. Ett par år senare hoppade Rättsmedicinalverket på tåget. Därmed kunde arbetet med att bygga för framtiden starta på allvar. År 2006 utlystes en arkitektävling. I juni samma år vann ett förslag från BSK Arkitekter. En första systemhandling presenterades 2008. Men den utsattes för en rejäl prutning och i den reviderade versionen hade kostnaderna sänkts med 200 miljoner kronor – bland annat genom att källarvåningarna togs bort.

Den 30 november 2009 godkändes en slutlig systemhandling. I april 2010, sju år efter det första byggmötet, togs ett symboliskt första spadtag, i form av ett sprängskott gemensamt utlöst av RMV:s generaldirektör Erna Zelmin-Ekenhem, SLL:s sjukvårdsdirektör Mikael Ohrling, NCC Constructions dåvarande vd Tomas Karlsson och Locums fastighetsdirektör Marie Boestad.

Helix är byggt för att kunna ta emot 92 klienter och patienter: 20 platser används av RMV som gör rättspsykiatriska undersökningar till grund för domstolens beslut.

Rättsmedicinalverkets boende är tillfälliga besökare. Det är:

- Häktade som kommer för en stor rättspsykiatrisk undersökning (RPU) för att utreda om personen ska dömas till fängelse eller vård.
- Häktade som kommer för den mindre omfattande paragraf sju-undersökningen.
- Livstidsdömda som ansöker om tidsbestämt straff, där RMV utreder risk för återfall.
- Icke häktade personer som misstänks för brott och som av domstol har beordrats att genomgå en psykiatrisk undersökning, en så kallad frifotsundersökning.

Anläggningen kommer dessutom att frekvent besökas av tjänstemän, anhöriga och studiebesök från vården, domstolarna och olika utbildningar.

På Rättsmedicinalverkets rättspsykiatriska avdelning arbetar ett nittiototal personer – rättspsykiatriker, psykologer, forensiska socialutredare och vårdpersonal. Den höga personaltätheten har sina förklaringar.

– Vi ska ständigt observera och iakttä klienterna, exempelvis hur de reagerar vid förändringar av deras medicinering. Sedan är det förstås också en fråga om säkerhet, säger Tomas Lindfors, biträdande verksamhetschef vid RMV.

Övriga 72 platser hyrs av Stockholms läns

BILD RUNE FAGERLUND

Personaltargets bibliotek har flera verk som ingår i den stora konstutsatsningen på Helix.

[HÖGST UPP] **En sportplan i skogsbrynet för de boende.**

[PORTRÄTT] **Tomas Lindfors (överst) och Magnus Kristiansson.**

landstings avdelning för rättspsykiatrisk vård för patienter dömda till slutet psykiatrisk vård eller tvångsvård. De ska ge slutet vård till:

- Patienter överlämnade till rättspsykiatrisk vård.
- Anhållna och häktade som är i behov av psykiatrisk vård.
- Intagna på fängelse som behöver psykiatrisk vård.
- Personer som omhändertagits enligt lagen om psykiatrisk tvångsvård.

Till detta kommer 700-800 öppenvårdspatienter som vårdas i samverkan mellan rättspsykiatri, beroendevården och kriminalvårdens frivård, en verksamhet som genererar 75-100 besök per dag.

Detta är en verksamhet som kräver utrymme. Den gamla anläggningen var med sina 48 patientplatser ständigt överbelagd. I Helix har den rättspsykiatriska kliniken 72 platser. Men det handlar om så mycket mer än 24 nya platser. Magnus Kristiansson, sektions-

chef Rättspsykiatri Vård inom SLL, beskriver skillnaden som »dramatisk«, inte minst tack vare att man nu har all verksamhet på samma ställe, inte som tidigare då man hade lokaler på både Ambulansgatan och Karolinska Huddinge.

Tomas Lindfors och Magnus Kristiansson berättar att de har ställt tre tydliga krav på Helix, att anläggningen ska:

- 1) Leva upp till ett antal arbetsmiljökrav, som att vara en trygg arbetsplats med bra inomhusmiljö och med möjlighet att återhämta sig i en klient- och patientfri miljö.
 - 2) Vara säker. Dels genom teknisk säkerhet med exempelvis kameror och överfallsalarm, dels genom dynamisk säkerhet där lokalerna är klokt utformade och lätta att övervaka samt säkra att vistas i för både klienter och personal.
 - 3) Ha fungerande flöden, där medarbetare, klienter, anhöriga och externa besökare separeras och inte behöver mötas i samma entré eller korridor.
- Alla kraven är väl uppfyllda enligt Tomas

BILD TOMAS ERIKSSON

Lindfors och Magnus Kristiansson. Exempelvis tas klienterna in i huset via bilhallen. De flexibla lokalerna är säkrare i många avseenden.

– RMV har fått två avdelningar, som dessutom kan delas av med en vägg. Det är viktigt, dels för att klienterna kan tröttna på varandra, dels för att vi tar emot både män och kvinnor och kan behöva separera dem. Ett uppfyllt krav från RMV var att samtalsrum skulle byggas in i vårdmiljön så att utredningarna blir säkrare, säger Tomas Lindfors vid RMV.

– Sett ur arbetsmiljösynpunkt är skillnaden som natt och dag. Nu får vi möjlighet att bedriva modern vård i ett hus med bra arbetsmiljö och högsta säkerhetsklass. För personalen blir det också stora förbättringar, inte minst tack vare specialanpassade personallokaler designade för umgänge och utbyte av erfarenheter mellan yrkesgrupper, säger Magnus Kristiansson vid SLL.

Han var med på det första byggmötet, som enligt hans kalender hölls den 18 juni 2003. Mycket har ändrats sedan den gången, men om man går tillbaka till tankarna inför arkitektävlingen 2006 känner han igen många av dem.

– Framför allt kan man se att de bärande idéerna kring vårdavdelningarna faktiskt har blivit så som visionen var, säger han.

Magnus Kristiansson är nöjd med hur samarbetet med Locum har fungerat.

– Det har varit ett mycket nära samarbete, och generellt har det genomförts i god anda. Det tror jag dels beror på att vi är individer som fungerar bra tillsammans, dels på att det i fastigheten ska bedrivas en väldigt specifi- ckt verksamhet vilket har gjort att vi som verksamhetsföreträdare har fått en viktig roll i byggprocessen, säger han. ❁

Utmanande säkerhet

Det har tagit runt tio år från första mötet fram till att verksamheterna flyttade in. Det kan låta som ett tröttande arbete, men inte för Locums projektledare. JC Norlander har haft kul på jobbet varje dag.

JC, eller Jan-Christoph som han heter, Norlander kommer kutande in på tredje våningen, stressad av allt som ska fixas denna sista månad innan de första patienterna och klienterna ska flytta in på Helix. Han ska bland annat delta i ett antal större visningar av anläggningen, exempelvis för de anställdas familjer. Samtidigt finns några besiktninganmärkingar att ta hand om, bland annat krånglar de komplicerade dörrmiljöerna lite grann.

JC Norlander har varit med i arbetet sedan 2006. Projektledarskapet ärvde han av sin far Leif Norlander som ledde projektet från start fram till att han gick i pension 2010.

Att genomföra ett gigantiskt byggprojekt som Helix innebär ett mycket stort antal steg och beslut. Inte minst i säkerhetsfrågor som ständigt är centrala inom de verksamheter som bedrivs på Helix. Den fysiska säkerheten är, sett utifrån, sexfaldig med:

- revirstängsel
- elstaket
- en sex meter hög mur
- rastgårdar
- husets skal
- all elektronisk bevaknings- och larmutrustning.

Detta låter närmast som en beskrivning av området runt den gamla Berlinmuren. Men den som tittar ut genom fönstret från fastigheten, belägen högst upp på ett litet berg, ser mest – skog.

– Här vill jag verkligen lyfta fram arkitektens arbete, de har lyckats att skapa en säker anläggning där säkerheten inte syns, bland annat genom att flytta ner muren så att den nästan ligger vid bergets fot. Det ses som mycket viktigt för patienter och klienter, efter-

som en harmonisk utsikt anses som läkande, säger JC Norlander.

Arbetsmiljön har varit en annan central fråga, inte minst på grund av missnöje med bland annat ventilationen i den fastighet på Ambulansgatan i Flemingsberg som Helix ersätter.

– Tanken på en bra arbetsmiljö har funnits med under hela resan, och visar sig bland annat i luftiga och stora lokaler. Ett bra exempel är vårt entréorg som ersätter traditionella fikarum. Där har vi satsat stora medel på att skapa en miljö där alla som arbetar här kan träffas. Det funkar, redan under byggstadiet har vi sett att alla vill gå dit för att fika.

Miljötankande har också varit en grundsten i arbetet, även om säkerhet och miljötankande inte alltid går så bra ihop.

– Vårt mål har varit att miljöcertifiera byggnaden, det är ett arbete som pågår än. Men det finns en del osäkerhet eftersom fastigheten har stora partier säkerhetsglas som påverkar k-värdet, för i dag finns det ingen vedertagen metod för att mäta k-värde på säkerhetsglas. Ett annat problem är att fönstren är svetsade och att svetsfogarna blir köldbryggor, berättar JC Norlander.

För JC Norlander har de sex åren med Helix varit mycket lärorika.

– Mest lärorikt har det varit att arbeta med så många parter. Sedan blir det mycket utvecklande när man tvingas fördjupa sig i teknikfrågorna. Här är det framför allt säkerheten som varit tekniskt utmanande. För även om man som projektledare på Locum bygger sjukhus med avancerad medicinsk teknik, så har utmaningarna sett annorlunda ut denna gång.

När han får frågan hur han skulle ställa sig till att bygga ytterligare en rättspsykiatrisk klinik, blir svaret ett nja.

– Jag skulle med glädje tacka ja till ett stort bygge eftersom jag gillar att bygga stort och tekniskt utmanande. Men nästa gång vill jag gärna jobba med någon annan typ av fastighet. ❁

NATURNÄRA KONST PÅ HELIX >

I en miljö där människor med svår psykisk sjukdom vistas bör konsten vara lugnande men också robust och tålig. Samtidigt ska den erbjuda personliga uttryck i en klinisk miljö. Ett inte helt enkelt uppdrag för kulturförvaltningen i Stockholm läns landsting.

Arbetet med den konstnärliga gestaltningen började redan 2006 och har letts av projektledare Susanne Andersson Kopp. I dialog mellan personal, arkitekt och landskapsarkitekt har man arbetat för en god vårdmiljö för de intagna, varav somliga kommer att vistas där i många år. Målet var byggnadsintegrerad, platsspecifik konst, kompletterad med inköpt konst.

De flesta av de tolv konstnärer som har valts ut till Helix började arbeta tidigt i byggprocessen.

Lösningen på utmaningen med konst inom rättspsykiatri har i många fall blivit att knyta verken, både inomhus och utomhus, till den närliggande naturen. Bergen, tallarna och himlen har fått inspirera och färgsättningen är ofta sval och lugn. På så sätt blir konsten en del av en lugnande omgivning för människorna som rör sig i den 17 000 kvadratmeter stora byggnaden.

G45 ANSVARAR FÖR SÄKERHETEN

G45 har fått uppdraget att ansvara för säkerheten vid Helix. Arbetet med inpasseringskontroll, reception, bevakningscentral och arbetsledning innebär tio nya heltidstjänster för G45.

– Med G45 får vi en partner inom säkerhet som är van vid komplexa och utmanande uppdrag. Uppdraget ställer höga krav på säkerhet och servicekänsla vilket vi är övertygade om att G45 kan leverera, säger Jonas Sjöström, CPP säkerhetssamordnare, Rättspsykiatri Vård i Stockholm.

Lars Traegdes verk »Inne ute« är bänkar gjorda av stenblock från sprängningsarbeten inför byggandet av Helix. Framför entrén, vid entréns stora fönster och inuti byggnaden ligger gnejsblocken som en påminnelse om bergmassan som en gång låg där. Konstverket fungerar dessutom som påkörningsskydd.

BILD PER MANNBERG

Locum återinför drift i egen regi för att få en mer kundnära relation och kunna jämföra med andra driftentreprenörer. BILD: RÅN FAGERLUND

Locum tar hand om Helixdriften

Två drifttekniker – anställda av Locum AB. Det är en nyhet då Helix tas i bruk i månadsskiftet november–december.

Anledningen till att Locum nu anställer egen personal för driften av Helix är precis densamma som då företaget för tjugo år sedan började outsourca den. Effektivitet.

– Ja, på den tiden var landstingets olika verksamheter väldigt personalintensiva, berättar Sören Hellbom, driftstrateg på

Locum. Det var svårt att få grepp om vad underhåll och liknande egentligen kostade och om det var effektivt.

En total förändring genomfördes på 90-talet. År 1993 lades den tekniska fastighetsdriften i ett dotterbolag som bildades för detta, Locum Drift AB. Samma år började driften konkurransutsättas. År 1997 var hela fastighetsbeståndet konkurrensupphandlat. 1998–1999 såldes

Locum Drift till nuvarande Dalkia. I dag sköts Locums samtliga fastigheter av olika driftentreprenörer, förutom den senaste anläggningen, Helix.

– Nu har vi återigen svårt att överblicka hur effektivt fastigheterna drifas. Genom att själva ta hand om Helix får vi egna erfarenheter och kan bättre utvärdera anbud vid externa upphandlingar. Det har dessutom funnits önskemål från verksamheten att Locum ska ha egen personal för driften, säger Sören Hellbom.

Sedan i maj har de två driftansvariga läst in 23 parmar med driftinstruktioner och lärt sig alla system i fastigheten, vilket ger en fördel för kunderna. Elsystem inklusive reservkraft, ventilation, vatten, klimatsystem, sophantering, brandskydd och alla serviceavtal om allt från hissar till snöröjning. En rättspsykiatrisk anläggning måste fungera utan avbrott. Här ska 300 personer arbeta och ta hand om 92 patienter och klienter. ✨

oes Olsson och Roger Johansson tillsammans med driftstrategen Sören Hellbom. BILD: RÅN FAGERLUND

Erna Zelmin Ekenhem, Rättsmedicinalverkets generaldirektör. BILD: RÅN FAGERLUND

HELIX FICK LOVORD VID INVIGNING

Stolthet präglade invigningen av Helix. Sjukvårdslandstingsrådet Birgitta Rydberg sade sig känna en «väldig glädje» över de ändamålsenliga lokalerna och pekade sedan på att Helix arkitektur kan skapa nyfikenhet på den för många okända rättspsykiatrin.

– Jag är särskilt glad över att man har tittat på forskningen och tagit till sig vårdmiljöns betydelse för en god läkeprocess, sade hon.

Rättsmedicinalverkets generaldirektör Erna Zelmin Ekenhem betonade arbetsmiljöns utformning som ett viktigt verktyg i det ofta tuffa vardagsarbetet. Charlotte Broberg, biträdande finanslandstingsråd och styrelseordförande på Locum, framförde ett stort tack till de drygt 3 500 människor som har varit samverkande i detta byggprojekt som dessutom blev klart i tid.